

KAIMO JAUNIMAS IR POEZIJA

(Iš sociologinių tyrinėjimų)

LAIMA KASTANAUSKAITE

Kaip žmonės vertina ir supranta poeziją, kiek ji populiarė, iš dalies atspindi periodikoje spausdinamos diskusijos, skaitytojų atsiliepimai apie knygas, jų pastabos ir pageidavimai. Tačiau paprastai čia išreiškia nuomonę tik aktyviausi skaitytojai. Lieka nuošaly įvairios gyventojų grupės, kurių dauguma nerašo straipsnių, nepasisako skaitytojų konferencijose, knygų aptarimuose.

1968 m. buvo atlikti poezijos skaitymo tyrinėjimai 35 kaimo bibliotekų mikrorajonuose (Alytaus, Anykščių, Panevėžio, Raseinių, Rokiškio, Telšių, Trakų rajonuose). Buvo apklausti visi 16–28 metų amžiaus gyventojai. Surinktos ir apibendrintos 1306 anketos. Šiuos duomenis papildė pokalbiai su skaitytojais, bibliotekų dokumentacijos, poezijos knygų fondo sudėties analizė.

Lentelė Nr. 1

Apklausto kaimo jaunimo sudėtis

	16–18 m.		19–23 m.		24–28 m.		Iš viso	
		%	sk.	%				%
Aukštasis	—	—	2	0,5	23	5,0	25	1,9
Neb. aukštasis	—	—	22	5,9	25	5,5	47	3,6
Vidurinis	20	4,2	136	36,6	120	26,4	276	21,2
Neb. vidurinis	450	93,9	186	50,0	207	45,5	843	64,5
Pradinis	9	1,9	26	7,0	80	17,6	115	8,8
Ž. ū. darbininkai	66	13,8	162	43,7	239	52,6	467	35,8
Ž. ū. specialistai	2	0,4	63	16,8	63	13,8	128	9,8
Kiti specialistai ¹	1	0,2	47	12,6	67	14,7	115	8,8
Tarnautojai	11	2,3	43	11,6	49	10,8	103	7,9
Moksleiviai	380	79,3	37	9,9	1	0,2	418	32,0
Kiti	19	4,0	20	5,4	36	7,9	75	5,7
Moterys								
ištėkėjusios	4	0,8	55	14,7	158	34,7	217	16,6
netėkėjusios	297	62,0	182	49,0	91	20,0	570	43,7
Vyrai								
vedę	1	0,2	27	7,3	115	25,3	143	10,9
nevedę	177	37,0	108	29,0	91	20,0	376	28,8
Iš viso	479	36,7	372	28,5	455	34,8	1306	100

Bendrą kultūrinį kaimo jaunimo lygį apibūdina ne vien išsimokslinimas ir užsiėmimas, jį išreiškia ir šie duomenys: 97,1% apklaustųjų turi radijo

¹ Šioje ir kitose lentelėse išskirta specialistų grupė, dirbanti ne žemės ūkyje.

aparatus, 58,6% — televizorius, vidutiniškai skaito po 5 laikraščius ir žurnalus, prenumuoja — po 3. Valstybinėmis bibliotekomis naudojasi 99,3% jaunimo, 79,9% turi asmenines bibliotekas (dažniausiai po 20—50 knygų), per metus vidutiniškai perskaito po 15 knygų (kaimo bibliotekose).

Poetinis žodis šiandien pasiekia kaimo jaunimą ir formuoja tam tikrą nuomonę, požiūrį į jį. Tačiau iš grožinės literatūros žanrų labiausiai skaitoma yra proza. Poeziją mėgsta tik 14,9% jaunimo, dramaturgiją — 4,3%.

6,1% jaunimo poeziją skaito tik periodikoje, nes šio žanro nelabai mėgsta.

ta. Skaito tik tarp kitko. Pavyzdžiui, kolūkio statybininkas rašo: „Skaitau todėl, kad trumpi eilėraščiai mažai laiko užima, bet poezijos nemėgstu. Pasitenkinimo nejaučiu“. 6,9% apklaustųjų periodikoje poezijos neskaito, nes čia spausdinami daugiausia šiuolaikiniai eilėraščiai — jie domisi tik klasikine poezija. Į šį skaičių įeina ir mokiniai, kurie daugiausia skaito pamokoms reikalingą literatūrą.

Nuolatinių skaitytojų, perskaičiusių per metus daugiau kaip 5 poezijos knygas (turi jų ir asmeninėse bibliotekose), buvo tik 15%, t. y. 9,8% visų apklaustųjų:

Lentelė Nr. 2

	Poezijos mėgėjai		Skaito pasyviai, atsitiktinai		Poezijos neskaito	
	sk.	%	sk.	%		%
Aukštasis	6	24,0	12	48,0	7	28,0
Neb. aukštasis	12	25,5	27	57,4	8	17,1
Vidurinis	53	19,2	159	57,6	64	23,2
Neb. vidurinis	51	6,1	492	58,4	300	35,5
Pradinis	5	4,3	29	25,3	81	70,4
Z. ū. darbininkai	10	2,1	192	41,1	265	56,8
Z. ū. specialistai	16	12,5	77	60,1	35	27,4
Kiti specialistai	17	14,8	84	73,0	14	12,2
Tarnautojai	12	11,7	56	54,3	35	34,0
Moksleiviai	65	15,6	272	65,0	81	19,4
Kiti	7	3,5	38	50,7	30	40,0
Moterys						
ištekęjusios	20	9,2	113	52,1	84	38,7
netekėjusios	64	11,2	383	67,2	123	21,6
Vyrai						
vedę	9	6,3	48	33,6	86	60,1
nevedę	34	9,0	175	46,6	167	44,4
Iš viso	127	9,8	719	55,0	460	35,2

Kaip matyti, domėjimasis poezija labiausiai priklauso nuo išsilavinimo, lyties (poeziją skaito 73,7% moterų, vyrų — 51,2%), nuo šeimos padėties (vedusiųjų skaito 50,3%, nevedusiųjų — 69,3%). Daugiau poezijos skaito besimokantieji, dažniausiai pagal mokymosi programas. Šis interesas priklauso

taip pat ir nuo amžiaus: iš 16—18 metų jaunuolių poeziją skaito 75,9%; 19—23 m.— 67,5%; 24—28 m.— 50,8%. Tai galima paaiškinti ir tuo, kad jaunesniojo amžiaus grupėse yra daugiau besimokančiųjų, bet tą patį pastebime ir tarp nesimokančiųjų: (atitinkamai — 64%; 62%; 46,6%).

Kaimo jaunimas nurodė ir atskiras nesidomėjimo poezija priežastis:

Lentelė Nr. 3

(apklaustųjų skaičius %)

	Nedomina, nepatinka		Nesupranta		Neturi laiko		Ncatsakė	
	sk.	%	sk.	%	sk.		sk.	%
Aukštasis	3	12,0	—	—	2	8,0	2	8,0
Neb. aukštasis	5	10,6	—	—	1	2,1	2	4,2
Vidurinis	37	13,4	11	4,0	1	0,4	12	4,3
Neb. vidurinis	200	23,7	13	1,5	3	0,3	77	9,1
Pradinis	56	48,7	6	5,2	—	—	19	16,5
Z. ū. darbininkai	176	37,7	16	3,4	3	0,6	67	14,3
Z. ū. specialistai	20	15,6	4	3,1	2	1,6	8	6,3
Kiti specialistai	8	6,9	1	0,9	1	0,9	1	0,9
Tarnautojai	20	19,4	4	3,9	1	1,0	6	5,8
Moksleiviai	57	13,6	3	0,7	—	—	22	5,3
Kiti	20	25,3	2	2,5	—	—	8	10,7
Moterys								
ištekęjusios	56	25,8	8	3,7	—	—	20	9,2
netekėjusios	77	13,5	8	1,3	1	0,2	34	5,9
Vyrai								
vedę	54	37,8	9	6,3	4	2,8	18	12,6
nevedę	114	30,3	5	1,4	2	0,5	40	10,6
Iš viso	301	23,0	30	2,3	7	0,5	112	8,6

Į klausimą, kas patinka ir kas atrodo ginčytina šiuolaikinėje poezijoje, atsakė 30,5% apklaustųjų.

Kaimo inteligentijos nuomone, yra daug gerų, savitų lietuvių poetų, su idomiu požiūriu į gyvenimą, mokančių meniškai, įtaigiai kalbėti apie jaudinančias problemas. Poezijoje jiems patinka tai, kad poetai aukština žmogaus asmenybę, poetizuoja žmogaus jėgą, moralinį ir fizinį grožį. Patraukia ir meninių stilių bei žanrų įvairumas. Tačiau šalia daugelio teigiamų vertinimų dažnai sutinkamos ir kritinės mintys: „Patinka minties laisvumas, gili filosofinė mintis, bet labai gudri mintis lieka nesuprantama eiliniam skaitytojui — čia trūkumas“. „Šiuolaikinių poetų kūriniai man patinka, ypač savo keliamomis idėjomis, temomis. Tačiau neretai sunku suprasti, ką poetai nori

pasakyti. Norėčiau, kad poezija būtų konkretesnė, kad būtų mažiau „baltųjų eilių“. Mokytojų atsakymuose abejojama kai kuriais poetų ieškojimais. Jie pasigenda poetų kūryboje minties aiškumo, svarumo, pasisako prieš daugiažodžiavimą, nuolat pasikartojančius įvaizdžius (atsakymuose nebuvo pateikta konkrečių pavyzdžių).

Idomu iš šios grupės išskirti kultūros-švietimo darbuotojus, kurių literatūrinis skonis bei nuomonė taip pat turi įtakos, formuojant jaunimo poezijos supratimą. Jie rašo, kad „šiuolaikinėje poezijoje pasigenda lyrikos, paprastumo ir aiškumo, trūksta kasdieniškumo, nuoširdumo“.

Bendro vidurinio išsilavinimo jaunimas — kolūkio tarnautojai bei dirbantys ne kolūkyje (ryšių, prekybos dar-

buotojai ir kiti) kaip teigiamus poezijos brožuos kai kurie iš jų pažymi minties veržlumą, temų aktualumą, intelektualumą, bet čia kriterijus „suprantama“ ar „nesuprantama“ tampa dar svarbesniu.

Mechanizatoriams, laukininkystės, gyvulininkystės ir kitiems žemės ūkio darbuotojams, kurių daugumą sudaro jaunimas su nebaigtu viduriniu ar pradinu išsilavinimu, patinka pasakėčios (dėl jų turinio aiškumo), eilėraščiai apie gamtą, jei parašyti „paprastais žodžiais“. Tačiau dauguma atsakiusių šiuolaikinės poezijos nesupranta.

Palyginti gausiai savo nuomones pareiškė mokiniai. Jie taip pat viena iš teigiamų šiuolaikinės poezijos pusių laiko temų aktualumą: gyvenimas, dar-

bas, tėvynė ir draugystė, visa tai, kas skatina šviesų požiūrį į gyvenimą. Pažymi šiuolaikinės poezijos originalumą, formos įvairumą, bet ir jie čia išžiūri dirbtinumą bei įmantrumą. Kaip priešingą pavyzdį nurodo klasiškus, jų liaudiškumą ir vaizdų grožį. „Skaitant senųjų poetų eiles, jauti, kad tai eilės“. Minimi S. Nėris, Maironis, J. Janonis; ypač patinka gamtos vaizdai A. Venclovos eilėraštyje „Tėviškė“. Tuo tarpu jaunųjų poetų eilėraščiai atrodo išprotauti, be gilių jausmų ir pergyvenimų. Žinoma, tokiu atveju poezija neįkvepia ir neuždega skaitytojo. Mokiniai prašo rašyti paprasčiau.

Taigi, kaimo jaunimo samprotavimuose apie poeziją žymiai didesnę persvarą turi neigiami vertinimai:

Lentelė Nr. 4

Teigiami poezijos vertinimai
(apklaustųjų skaičius %)

	Patinka (be paaiškinimo kodėl)		Patinka tematika		Kiti teigiami vertinimai	
	sk.	%	sk.	%	sk.	%
Aukštasis	2	8,0	—	—	3	12,0
Neb. aukštasis	6	12,7	2	4,2	1	2,1
Vidurinis	23	8,3	6	2,2	12	4,3
Neb. vidurinis	58	6,8	29	3,5	9	1,1
Pradinis	3	2,6	2	1,7	1	0,9
Ž. ū. darbininkai	19	4,1	6	1,3	2	0,4
Ž. ū. specialistai	11	8,6	1	0,8	5	3,9
Kiti specialistai	11	9,6	3	2,6	3	2,6
Tarnautojai	4	3,9	1	1,0	4	3,9
Moksleiviai	43	10,5	26	6,2	10	2,4
Kiti	4	5,3	2	2,6	2	2,6
Moterys						
ištekęjusios	15	6,8	3	1,4	4	1,9
netekėjusios	48	8,4	25	4,4	13	2,3
Vyrai						
vedę	9	6,3	3	2,1	5	3,5
nevedę	20	5,3	8	2,1	4	1,1
Iš viso	92	7,0	39	3,0	26	2,0

Nelgiami poezijos vertinimai
(apklaustųjų skaičius %)

	Nepatinka (be paaiškini- nimo kodė)		Nesupranta		Nepatinka šiuolaikinis stilius		Nemuzikali, be ritmo		Kiti vertinimai	
	sk.	%	sk.	sk.	sk.	%	sk.	%	sk.	%
Aukštasis	—	—	1	4,0	—	—	—	—	3	12,0
Neb. aukštasis	3	6,4	4	8,5	2	4,2	2	4,2	4	8,5
Vidurinis	18	6,5	35	12,7	5	1,8	5	1,8	21	7,6
Neb. vidurinis	38	4,5	76	9,0	30	3,6	14	1,6	16	1,9
Pradinis	5	4,3	19	16,5	—	—	—	—	5	4,3
Z. darbininkai	22	4,7	55	11,8	5	1,1	4	0,8	7	1,5
Z. ū. specialistai ..	5	3,9	12	9,4	1	0,8	3	2,3	12	9,4
Kiti specialistai	4	3,5	15	13,1	1	0,9	3	2,6	12	10,4
Tarnautojai	5	4,9	17	16,5	—	—	2	2,0	4	3,9
Moksleiviai	25	5,0	31	7,4	24	5,7	8	1,9	11	2,6
Kiti	3	4,0	5	6,7	6	8,0	1	1,3	3	4,0
Moterys										
ištekęjusios	16	7,4	32	14,7	3	1,4	4	1,8	11	5,1
netekėjusios	22	3,9	57	10,0	22	3,9	9	1,5	23	4,0
Vyrai										
vedę	7	4,9	13	9,1	2	1,4	3	2,1	7	4,9
nevedę	19	5,0	33	8,7	10	2,6	5	1,4	8	2,1

Iš viso 64 4,9 135 10,3 37 2,8 21 1,7 49 3,7

Iš mėgstamiausių lietuvių poetų kai-
mo jaunimas nurodė 57, rusų — 22, ki-
tų TSRS tautų — 14, užsienio — 17. Iš
lietuvių poetų populiariausi:

(apklaustųjų skaičius %)

S. Nėris	— 63,6
J. Janonis	— 47,6
Maironis	— 45,6
Just. Marcinkevičius	— 27,7
A. Venclova	— 27,7
V. Palčinskaitė	— 23,2
J. Degutytė	— 23,1
V. Mykolaitis-Putinas	— 22,7
V. Montvila	— 21,7
A. Baltakis	— 21,5
V. Valsiūnienė	— 20,4
T. Tilvytis	— 19,8
L. Gira	— 15,5
A. Maldonis	— 13,2

Be šių poetų mėgstami A. Baranaus-
kas, A. Strazdas, B. Sruoga, P. Vaiči-
tis ir šiuolaikiniai poetai — P. Širvys,
A. Miškinis, V. Bložė, J. Jakštas, V. Ru-

dokas. Atskiri skaitytojai nurodo mėgs-
tamus pradedančiuosius poetus —
E. Skerstoną, G. Žlibiną, V. Inčiūraite,
A. Komendantą, J. Mačiukevičių,
R. Keturakį. Kol kas, sprendžiant iš
apklausos duomenų, neprigijo kaime
J. Vaičiūnaitės, S. Gedos, M. Martinai-
čio, R. Skučaitės kūryba.

Iš rusų poetų labiausiai mėgstami:

(apklaustųjų skaičius %)

A. Puškinas	— 56,9
S. Jeseninas	— 38,5
M. Lermontovas	— 31,1
V. Majakovskis	— 24,3
N. Nekrasovas	— 18,7
A. Tvardovskis	— 14,1

Iš mėgstamų poetų jaunimas dar nu-
rodė R. Roždestvenskį, K. Simonovą;
kitiems skaitytojams patinka A. Ach-
matovos, N. Asejevo, D. Bedno, A. Blo-
ko, M. Isakovskio, J. Jevtušenkos,
A. Surkovo, N. Tichonovo, A. Vozne-

sensio, E. Asadovo, P. Kazakovo kūryba.

Kitų TSRS tautų mėgstamiausi poetai:

(apklaustųjų skaičius %)

J. Rainis	— 27,5
T. Ševčenko	— 25,0
M. Džalilis	— 16,5
J. Kupala	— 13,5

Kai kuriems skaitytojams patinka J. Koloso, P. Tyčinso, P. Brovkos, M. Rylskio, D. Džambulo ir Kaukazo poetų — T. Tabidžės, A. Grašio, O. Tumanjano, J. Carenco, S. Čikovanio, Ch. Berulavos kūryba.

Mėgstamiausi užsienio poetai:

(apklaustųjų skaičius %)

V. Gėtė	— 35,4
V. Šekspyras	— 31,5
F. Šileris	— 28,5
A. Mickevičius	— 25,7
D. Baironas	— 23,6

Minimi taip pat H. Heinė, U. Vitmenas, P. Neruda, Garsija Lorka, N. Hikmetas, L. Aragonas, Š. Bodleras, P. Verlenas.

Dauguma jaunimo turi po kelis mėgstamus poetus. „Poetai man beveik visi patinka. Žavi jų nuostabi kūryba, todėl sunku atsakyti, kuris iš mūsų poetų labiau patinka“ (bibliotekininė). Mėgstamus lietuvių poetus nurodė 88,8% jaunimo, rusų — 79,7%, TSRS tautų — 58,4% ir užsienio — 65,5%. Turi mėgstamus poetus ir tie, kurie poezijos neskaito. Vieni jų nurodė tik dažniau girdėtus per radiją bei televiziją arba kultūros namų bei bibliotekų organizuojamuose literatūros vakaruose. Neatsitiktinai kai kurie rašo, kad „skaityti nepatinka, klausyti — taip“. Be to, senesni poetai yra žinomi iš mokyklos laikų ir dar nepamiršti.

Į klausimą, kodėl patinka šie poetai, atsakė tik 4,4% jaunimo. Jie rašo, kad mėgstami poezijos kūriniai, ypač apie gamtą, patraukia juos savo tematika — „čia viskas miela, suprantama, savą“. Nurodo, kad tokius gamtos vaizdus randa Maironio, S. Nėries, P. Širvio kūryboje. Patinka gyvenimo grožio siekimas, patriotizmas, gamtos vaizdai. Senosios kartos poetų (Maironio, A. Baranausko) kūriniai žavi praeities vaizdavimu. S. Nėries lyrikoje skaitytojams patinka emocingumas, paprastumas. Apskritai, patraukia stiprūs, gilūs jausmai, nesvarbu, kokioje epochoje jie buvo išreikšti — ar V. Šekspyro tragedijose, ar S. Jesenino meilės lyrikoje, ar J. Janonio revoliucinėje poezijoje. Aukščiausi poezijos vertinimo kriterijai — liaudiškumas, paprastumas, aiški ir gili mintis.

Kaimo jaunimo pareikštos mintys apie poeziją svarstytnos įvairiais pozūriais. Vienas iš svarbiausių klausimų, ugdant susidomėjimą poezija ir jos supratimą, yra poezijos komplektavimas kaimo bibliotekose. Dabar į jas patenka tik po 1—2 egz. respublikoje išleidžiamų poezijos rinkinių, o dažnai ir nė vieno. Kai kuriose bibliotekose visai nėra D. Poškos, A. Strazdo, A. Vienažindžio, Jovaro, J. Janonio poezijos rinkinių, trūksta daugelio S. Nėries, E. Mieželaičio, V. Mykolaičio-Putino paskutiniaisiais metais išleistų knygų. Ypač didelės spragos vertinės poezijos komplektavime. Pavyzdžiui, kai kuriose kaimo bibliotekose visai nėra arba yra ne visi serijos „Tarybinė rusų literatūra“ leidiniai. Kaimo skaitytojas ne visada gali gauti bibliotekoje A. Mickevičiaus, H. Heinės, F. Garsijos Lorkos, N. Hikmeto, U. Vitmeno ir kt. poezijos rinkinius.

СЕЛЬСКАЯ МОЛОДЕЖЬ И ПОЭЗИЯ

(Из социологических исследований)

Л. КАСТАНАУСКАЙТЕ

Резюме

В статье сделан обзор результатов исследования, которое осуществлялось в 1968 году, с целью установить популярность поэзии среди сельской молодежи (16—28 л.), выяснить, как она оценивает и понимает этот литературный жанр. Обобщения произведены на основании опросов, бесед с читателями, анализа библиотечной документации, состава книжного фонда поэзии. Это дало возможность установить зависимость чтения поэзии от образования, возраста, занимаемой должности, пола и семейного положения молодежи. Опрошенные разделяются на три группы по отношению к поэзии: 1) постоянные ее читатели; 2) читающие пассивно и случайно; 3) нечитающие поэзии. Указаны основные причины отсутствия инте-

реса к поэзии (не нравится, не интересует, не понимают, не имеют времени), а также взгляды молодежи на современную поэзию — положительные и отрицательные ее оценки. В статье показаны самые любимые сельской молодежью литовские, русские, других народов СССР и зарубежные поэты. В большинстве это классика, а из литовской литературы — и лучшие современные поэты. Основные критерии их оценки — народность, простота, глубокая мысль.

Подчеркивается, что среди других факторов развития интереса к поэзии очень важным является улучшение комплектования поэтических сборников в сельских библиотеках.

VILLAGE YOUTH AND POETRY

(From sociological research)

L. KASTANAUSKAITE

Summary

The present article gives a review of the research done in 1968 with the view of ascertaining the popularity of poetry among the village youth (aged 16 to 28) and the way it appreciates and understands this literary genre. The data were obtained on the basis of enquiries, interviews with the readers, analysis of library documentation and stock of books on poetry. It enabled to determine the interrelation between reading poetry and education, age, occupation, sex and family status of the youth. The enquired fall into three groups as far as poetry is concerned: 1) steady readers; 2) reading passively and occasionally; 3) not interested in poetry. The main reasons for the lack of interest in poetry (indifference,

absence of interest, ignorance, shortage of time) as well as the opinion both positive and negative of the youth on modern poetry are pointed out. The article lists the most popular Lithuanian poets, Russian poets, poets of the other nationalities of the U.S.S.R. and foreign poets. In most cases only classic poets and in Lithuanian literature — best modern poets are listed. The main criterion is folk character, simplicity, profound ideas.

It is stressed that among other factors stimulating interest in poetry very important is the improvement of stocking rural libraries with collections of poetry.